

ESTETSKO VASPITANJE

- Čovjek je biće sa izrazitim smislom za sklad, harmoniju i ljepotu. Područje vaspitanja u čijem centru pažnje je njegovanje estetskih sklonosti i sposobnosti, jeste **estetsko vaspitanje**.
- U procesu e.v. planski i sistematski se **razvijaju sposobnosti** uočavanja, doživljavanja, vrednovanja i stvaranja lijepog u umjetnosti, prirodi, životu i radu.
- Samo je čovjeku data mogućnost da stvaralački oblikuje svijet umjetnosti i ljepote, a zatim da taj isti svijet, kao i ljepotu u prirodi i životu estetski doživljava, osjeća i procjenjuje.
- Čovjek uz čula, imaginaciju i osećanja stvara lijepo.
- Potreba za lijepim je jedna od osnovnih potreba i vrijednosti čovjeka, poput istine i dobrote. Svoj doživljaj svijeta, želje, osjećanja i ideale čovjek izražava bojom, riječima, zvukom, pokretom i njihovim kombinovanjem.
- E.v. nije namijenjeno samo talentovanim osobama, niti je samo umjetnost, već je dio opšte kulture čovjeka.
- Estetsko vaspitanje ima šire značenje od umjetničkog vaspitanja, jer je usmjereno na razvoj svestrane ličnosti, lijepo i u prirodi, životu, međuljudskim odnosima, radu i proizvodima. Tu se odvijaju čulni, psihički i intelektualni procesi. Povezano je sa svim komponentama vaspitanja.

- ***U estetskom opažanju*** razvijaju se sposobnosti čulnih organa, nervni i intelektualni procesi i osećanja.
- ***U estetskom doživljavanju*** učestvuju brojni psihološki procesi, međusobno veoma povezani (opažanje, analiza, sinteza, apstrakcija, generalizacija, emocije).
- Razvijanje ***stvaralačkih estetskih sposobnosti*** podrazumijeva razvoj estetskog senzibiliteta, radoznalosti, originalnosti, kreativnosti, imaginativnosti, osećanja i voljno-karakternih osobina ličnosti.
- ***Estetsko vrednovanje (procjenjivanje)*** pretpostavlja posjedovanje estetskih znanja, razvijenost estetskih vrednosti, kriterijuma, ukusa i poznavanje estetskih ideala.
- Ove sposobnosti su veoma povezane i uslovljene.
- Razvijanje estetske kulture učenika predstavlja opšti cilj vaspitno-obrazovnog rada, a ne samo nekih područja vaspitno-obrazovnog rada ili nastavnih predmeta koji imaju umjetnički karakter.
- Estetski seznibilitet, ukus i stvaralaštvo razvijaju se u skladu sa uzrasnim mogućnostima od najranijeg perioda i tokom cijelog čovjekovog života.

- ***Povezanost estetskog vaspitanja sa moralnim:*** izraženo je još u atinskom shvatanju kalokagatije (savršenog sklada između ljepote i dobrote); estetski sadržaji utiču na buđenje i razvijanje moralnih osjećanja i njihovo oblikovanje, čime se dublje doživljavaju i prihvataju moralne vrijednosti – razvijaju čestitost, odanost, pravičnost, ljubav prema istini, humanost, ali i razvijanje stpljivosti, upornosti, smjelosti, samodiscipline, samostalnosti, itd. Estetski sadržaji imaju značajnu ulogu u procesu socijalizacije, razvoju identiteta, itd.
- ***Estetsko vaspitanje je tijesno povezano sa intelektualnim vaspitanjem:*** u procesu estetskog opažanja, doživljavanja, vrednovanja i stvaranja aktivira se niz intelektualnih procesa i sposobnosti: opažanje, mišljenje, predstavljanje, reprodukovanje, mašta, produktivna fantazija, kreativno mišljenje i stvaralačke sposobnosti. Razvoj estetske kulture podrazumijeva usvajanje širokog obima znanja iz različitih oblasti umjetnosti, kulture, istorije, tehnike, proizvodnje, itd.

- ***Povezanost estetskog i fizičkog vaspitanja*** ispoljava se u težnji za pravilnim i skladnim razvojem čovjekovog tijela, ljepotom njegovih pokreta i oblika, što se postiže zdravim životom i ishranom, vježbama oblikovanja, gimnastikom, plivanjem, klizanjem, a značajan je i uticaj muzike, baleta i ritmičke gimnastike.
- ***Estetsko vaspitanje je povezano i sa radnim vaspitanjem.*** Savremena proizvodnja pridaje veliki značaj estetskom oblikovanju proizvoda. U radno-stvaralačkim aktivnostima razvija se originalnost, preciznost, upornost, strpljivost, motorička spretnost i mnoge druge vještine, navike i sposobnosti podjednako značajne za oblast radnog i estetskog vaspitanja i stvaralaštva.
- Lijepo ili estetsko je svojstvo, kvalitet predmeta, pojava i odnosa koje se doživljava kao sklad, harmonija, cjelina koja budi prijatna osjećanja. Za razliku od drugih vrijednosti i svojstava jedino se ljepota može dati u čulnosti i doživjeti uz pomoć i posredstvom čula, ali je nužno i posjedovanje odgovarajućih znanja.

- **Osnovni zadaci e.v.:**

1. *razvijanje sposobnosti uočavanja lijepog*; ono je osnovna pretpostavka svakog estetskog odnosa. Od punoće i jasnoće estetskog opažanja zavisi snaga estetskih doživljaja, formiranje estetskog ukusa, kriterijuma i ideala. Estetsko opažanje ispoljava se u sposobnosti čovjeka da u pojavama i predmetima raščlanjuje i sintetizuje svojstva koja pobuđuju estetska osjećanja. Zato se u procesu estetskog vaspitanja razvijaju sposobnosti razlikovanja formi, boja, ritma, kompozicija, pokreta, stila, tonaliteta, i sl. Ista estetska pojava može čovjeka ostaviti ravnodušnim ili u njemu izazvati snažna osjećanja, misli i pobude zavisno od stepena razvijenosti sposobnosti uočavanja lijepog. Zapažanje estetskih kvaliteta ne svodi se samo na čulnu percepciju, već i razumijevanje i osmišljavanje čulno doživljenih utisaka, spaja se osjećajno sa intelektualnim, te se tako estetske pojave snažnije doživljavaju i bolje razumiju.

2. ***formiranje sposobnosti doživljavanja lijepog***; sa opažanjem su nerazdvojno povezani emotivni elementi. Opažanje lijepog pobuđuje raznovrsne emocije kao dio ukupnog estetskog reagovanja, a intenzitet estetskih osjećanja može da varira od dopadanja do snažnog uzbuđenja. Snažna osjećanja bogate emotivni život, podstiču na razmišljanje i stvaralačku djelatnost.
3. ***sposobnost vrednovanja lijepog***; podrazumijeva razvoj estetskog saznanja i odnosa prema stvarnosti i umetnosti. Njegovanje sposobnosti estetskog vrednovanja osposobljavamo učenike da zapažaju i vrednuju ono što ima istinske kvalitete lepog, harmoničnog, skladnog, uzvišenog, ljupkog, i sl.
4. ***razvijanje stvaralačkih estetskih sposobnosti*** ostvaruje se neposrednim angažovanjem djece u različitim oblicima, likovnog, muzičkog, literarnog, dramskog, filmskog, radio-tehničkog i fizičkog izražavanja i stvaralaštva. U ovim područjima ljudske djelatnosti razvijaju se vještine i navike estetskog izražavanja i sposobnosti estetskog oblikovanja.

U ostvarivanju zadataka e.v. najčešće se koriste:

- **metoda posmatranja;** omogućuje neposredni kontakt učenika sa estetskim pojavama, kvalitetima i svojstvima u umjetnosti, prirodi, životu i produktima ljudskog stvaralaštva. Pritom, neophodna je čulna percepcija, ali i intelektualni procesi i osećanja. Učenicima treba omogućiti posmatranje estetski vrijednih sadržaja. Posmatrati ne znači naprosto gledati i vidjeti, već zapažati, razumijevati, uočavati lijepo, a to je osnova estetskog doživljavanja.

- **metoda slobodnog izražavanja** je usmjerena na podsticanje i usavršavanje stvaralačkih sposobnosti učenika. Primjena ove metode podstiče učenike da izraze svoja osjećanja, viđenja svijeta, fantaziju, zamisli i stremljenja. To mogu da čine kroz oblike govornog, likovnog, muzičkog, scenskog, i sl. Izražavanja.

- **metoda estetske analize** omogućava dublje i cjelovitije upoznavanje, doživljavanje i vrednovanje estetskih fenomena. Estetska analiza neke estetske pojave, događaja ili umjetničkog djela podrazumijeva studioznu analizu strukture, međusobnih odnosa djelova i cjeline, kompozicije, ritma, stila, odnosa forme i sadržaja, boja, zvuka, pokreta i drugih estetskih dimenzija i elemenata, pri čemu je nužno analizirati i etičke, psihološke, društvene aspekte pojave ili djela.

- Uspješno ostvarivanje zadataka estetskog vaspitanja u velikoj mjeri zavisi od doslednosti uvažavanja opštih principa vaspitanja, didaktičkih principa i principa estetskog vaspitanja.
- Za e.v. posebno su značajni **principi**:
 - princip ***kvalitetnosti estetskih sadržaja i sredstava*** upućuje na potrebu izbora estetskih sadržaja i sredstava estetskog vaspitanja izraženih estetskih kvaliteta,
 - princip ***uvažavanja interesovanja učenika*** podrazumijeva dosledno poštovanje učeničkih uzrasnih i individualnih estetskih interesovanja i potreba,
 - princip ***individualizacije*** je opšti vaspitni princip i obavezuje na uvažavanje individualnih razlika, obezbjeđivanje mogućnosti da svaki učenik, u skladu sa svojim interesovanjima, potrebama i sposobnostima može da bira estetske sadržaje, zadovoljava svoja estetska interesovanja i potrebe;
 - princip ***aktivnosti*** je opšti princip vaspitanja koji obavezuje na neposredno angažovanje učenika u procesu e.v., odnosno aktiviranja čulnih organa, percepcije, emotivnih, voljno-djelatnih i intelektualnih dimenzija ličnosti.